

Medvebundás

Tóth Adél

Történet, keret: Játék az azonos című Grimm-mese alapján. A mese csak kiindulópontja a játéknak, a szöveg első harmada hangzik el a drámaórán.

Csoport: Az óra 13-14 éveseknek készült, de idősebb – középiskolás korú fiatalokkal és felnőtt csoporttal – is megvalósítható.

Téma, tanulási terület: megalkuvás; a lelki béke feladása; erkölcsileg és fizikailag megalázó helyzet felvállalása; reménytelenség és bizonytalanság; körülmények és személyek kényszerítő ereje

Az órában körüljárt kérdés (fókusz): Eladjuk-e a lelkünket az „ördögnek”?

Eszközigény: 3 db A/3-as lap, rajzeszközök, A/4-es lapok, íróeszközök

Időkeret: 90 perc (két tanítási óra)

1. Szoborjáték

Egy játékot ajánlok – arra kérem a résztvevőket, hogy ehhez alkossanak párokat (azzal legyenek párban, akivel szívesen dolgoznak együtt). A pár egyik tagja olyan szoborrá kell, hogy alakítsa társát – az ismert szoborjáték szabályai szerint –, hogy annak az elkészült testhelyzetet ne legyen túl könnyű megtartania, tehát egy fizikailag nehéz testhelyzetet kell létrehoznia. A szobornak ezt az állapotot fél percig meg kell tartania, majd cserélnek.

2. Vedd rá!

Maradnak a párok. A páros egyik tagjának ki kell találnia egy fizikai cselekvést, ami hely- és helyzetváltoztató mozgást egyaránt tartalmaz, és nem túl könnyű végrehajtani. Rá kell vennie társát arra, hogy ezt végrehajtsa, például menjen oda az ablakhoz rákmászásban, másszon fel egy székre, nyissa ki az ablakot és integessen rajta. Két perce van arra, hogy valahogy meggyőzze a társát. Ha sikerül, akkor a társ végrehajtja. Utána (ha nem sikerült, ha nem...) csere.

3. Párosok megbeszélése

Arra kérem a párokat, hogy beszéljék meg, ki miért hajtotta vagy nem hajtotta végre társa akaratát és azt is, hogy milyen volt fél percen keresztül tartani a szoborjátékban a nehéz testhelyzetet.

Ezekkel a bevezető játékokkal megéreztethető a játzókkal, hogy a fizikai állapot, a fizikai kényelmetlenség voltaképp nagyon erősen lelki kényelmetlenséget és kellemetlenséget is jelent, illetve hogy más akaratát végrehajtani – főleg, hogy nem túl könnyű a feladat, akár kínos is lehet, avagy végre nem hajtani milyen élmény. A párosok egymást választják, ezzel biztosítva van a biztonságos közeg, illetve mindenki párhuzamosan dolgozik, így a résztvevőknek nem lesz idejük és alkalmuk arra, hogy a többi párost figyeljék.

4. Tanári narráció – meseolvasás

Arra kérem a játzókat, hogy kényelmesen helyezkedjenek el a teremben, akár le is fehetnek hanyatt a földre, csukják be a szemüket és hallgassák meg a mesét, a történetet, amit hoztam nekik! Ezután felolvassom a mesét – pontosabban ez csak a mese első része, a drámamunkában csak ezzel foglalkozunk.

Volt egyszer egy ifjú legény, aki felcsapott katonának, derekasan helytállt, és mindig ott volt az élen, ha a golyók záporoztak. Amíg tartott a háború, jól ment sora, de mikor békét kötöttek, kapitánya kiadta obsitját, mondván: mehet Isten hírével. Szülei nem éltek már, otthona sem volt, elment hát fivéréihez, és kérte, hadd maradjon náluk, amíg újra háború indul. Fivérei azonban szívtelenek voltak, azt mondták: „Mihez kezdenénk veled? Nem tudjuk hasznod venni, eridj és boldogulj magad, ahogy tudsz.” A katonának nem maradt egyebe puskáján kívül, azt vállára vette hát, és indult világgá. Útján széles mezőre ért, annak közepében magányos csalit állt; leült a fák alá nagy búsan, és sorsán töprengett. „Pénzem nincs – gondolta –, a haditudományon kívül egyebet nem tanultam, most meg, hogy békét kötöttek, nem kellek nekik; látom már, felkopik az állam.” Egyszer csak zúgást hallott, és amint

körülnézett, egy idegen állott előtte zöld zekében, nyalkán, viszont csúf lólába volt. „Tudom, miért búsulsz – mondta az ember –, pénzed, jószágod annyi lesz, amennyit csak erőnek erejével el bírsz verni, de előbb tudnom kell, hogy nincs-e benned félsz, nehogy hiába pazaroljam a pénzemet.” – „Katonával a félsz hogyan illenék össze? – felelte amaz –, tegyél csak próbát velem!” – „Jól van – mondta az idegen –, nézz csak hátra!” A katona hátrafordult, hát egy nagy medvét látott, amint éppen feléje rontott. „Hohó – kiáltotta –, megcsiklandozom én mindjárt az orrodra, hogy elmegy a kedved a brummogástól” – célzott és a képébe durrantott a medvének, aki összecsucsklott és nem moccan többet. „Most már látom – mondta az idegen –, nem vagy híján mersznek, de van még egy kikötésem, amihez tartanod kell magad.” – „Ha a lelkem üdve nem látja kárát – felelte a katona, mert sejtette már, kivel áll szemben –, máskülönben szó sem lehet közöttünk semmiről.” – „Azt mindjárt meglátod magad – felelte a zöldzekés –, mostantól hét esztendőn át nem mosdatsz, szakállad, hajad nem fésülheted, körmöd nem vághatod, és egy miatyánkot sem imádkozhatsz. Valamint adok egy zekét meg egy köpenyt, ezt kell viselned mindvégig. Ha a hét esztendő során meghalsz, az enyém vagy, de ha életben maradsz, szabad leszel és gazdag egész életedre.” A katona belegondolt nagy ínségébe, és mert anynyiszor ment már a halálba, most sem ijedt meg, hanem ráállt az alkura. Az ördög levetette zöld zekéjét, odaadta a katonának és azt mondta: „Ha ez a zeke rajtad van, és a zsebedbe nyúlsz, mindig tele lesz a markod pénzzel.” Azután lenyúzta a medve bundáját és így szólt: „Ez lesz a köpenyed meg az ágyad is, ezen kell aludnod, más ágyba nem fekhatsz. A gúnyád miatt pedig Medvebundás lesz a neved.” Azzal eltűnt.¹

5. Mese újraolvasása

Mielőtt újra felolvasnám a mesét, kérem a résztvevőktől – miközben végig csukva van a szemük –, hogy a következő olvasás alatt nagyon figyeljenek arra, hogy milyen embernek látják ezt a katonát, történetünk főszereplőjét.

6. GONDOLATKÖVETÉS írásban

A felolvasás végén mindenki kinyithatja a szemét. A játzókat arra kérjük, hogy ne beszéljenek, hanem a katona szerepében, az ő fejével gondolkodva, egyes szám első személyben írják le egy-egy papírlapra azokat a gondolatokat, amik megfordulnak a katona fejében az ördög távozása, az alku megkötése után. Majd megkérem őket, hogy hajtsák össze a lapokat és tegyék el olyan helyre, ahol könnyen megtalálják majd –, ezekre a későbbekben szükségünk lesz még.

7. Megbeszélés

Megkérem őket, hogy üljenek körbe, és beszélgetést kezdeményezek (megadott információk: katonánk legalább tíz évet töltött háborúban; nem volt már gyerek, de még felnőtt sem, amikor elvitték, most, a katonai ideje letöltése után körülbelül 26-28 éves lehet). A következő kérdésekre kellene közösen válaszokat találnunk:

- Mivel gazdagodhatott, mit tanulhatott a történet főszereplője a katonáskodása alatti időkben, ami haszontalan tudásnak és tapasztalatnak számíthat a háború utáni időkben?
- Milyen tulajdonságai derültek ki a meséből?
- Miért érzi azt, hogy nincs helye és dolga a világban a háború után?

8. KÖZÖS SZOBORKÉSZÍTÉS

A játzók közül egy vállalkozót kérünk a katona szerepére, a többiektől pedig azt, hogy közösen „alakítsák szoborrá társukat” – a szobor testtartásában, mimikájában, mozdulataiban mutassák meg azt az állapotot, amiben a katona szerintük lehetett közvetlenül az ördöggel való találkozása előtt. Akkor ez a gondolat van a fejében, tudjuk a meséből: „Pénzem nincs, a haditudományon kívül egyebet nem tanultam, most meg, hogy békét kötöttek, nem kellek nekik; látom már, felkopik az állam.”

9. Narráció és KIS CSOPORTOS MUNKA

Visszaidézem a meséből azt, hogy mit is vállal a katona: hét évet, és azt, hogy hét éven át nem mosdik; szakállát, haját nem fésüli; körmét nem vágja; és egy miatyánkot sem imádkozik, ezenkívül a medvebunda lesz a köpenye és az ágya is mindvégig.

Három csoportot alakítunk. A csoportoknak a közösen létrehozott szobrot kell átformálniuk úgy, hogy az a katona változását mutassa az idő múlásával. Az első csoport úgy alakítsa át a szobrot, hogy az arról szóljon, milyen a katona a hét évből az első évben: tipikus testhelyzet, mozdulat és mimika (az eredeti,

¹ Jacob és Wilhelm Grimm: Gyermek- és családi mesék. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1989. Fordította Adamik Lajos.

közös szoborból kiindulva, annak átalakításával) a katonáról ebből az évből. Készítsen a csoport egy rajzot is a katona külsejéről (A/3-as lapra)! A csoporttagok a feladatokat megoszthatják egymás között. A második csoport ugyanezt csinálja meg a harmadik évvel, a harmadik csoport pedig az ötödik évvel!

10. Beszámoló a csoportos munka eredményeiről

A csoportok szobrait és rajzait megnézzük közösen. Először az első, majd a harmadik, végül az ötödik évről – ezt követően egymás mellé helyezve a szobrokat és a rajzokat.

11. Megbeszélés

Ilyen állapotban élni a világban valószínűleg nem egyszerű. Miért nem?

Ezzel a megbeszéléssel értelmezzük, „fejtjük” az előbb látott rajzokat és szobrokat.

12. JELENETKÉSZÍTÉS a három kiscsoportban

Újra a három csoportban dolgozunk: azt kérjük a csoportok tagjaitól, hogy készítsenek egy jelenetet ugyanabból az évből a hét közül, amelyikkel az imént foglalkoztak, mégpedig a katonának egy olyan élményéről, amit – ha túléli ezt a hét évet –, biztosan nagyon szeretne majd elfelejteni. Az elkészült jelenet ne legyen hosszabb két percnél! Lehet csak mozgásos jelenet, vagy hangjáték, vagy szöveges jelenet – erről az egyes csoportok döntenek.

13. A jelenetek bemutatása

14. Ima

Az Ördög azt hagyta meg a katonának, hogy a hét év alatt egyetlen Miatyánkot sem mondhat el, nem imádkozhat. De az biztos, hogy megfogalmaz a katona magában olyan mondatokat, gondolatokat, amiket nem mondhat ki, de amelyek kimondva akár imává is válhatnának.

Arra kérjük a csoportokat, hogy forduljanak össze és fogalmazzák meg ezeket a gondolatokat, melyek az első, majd a harmadik, végül az ötödik évben (melyik csoport melyikkel foglalkozik) járhatnak a katona fejében! Írják is le azokat!

15. Az imák felolvasása

16. Gondolatok felolvasása

Vegyük elő azokat a lapokat, melyekre a mese felolvasása után a játszó a katona gondolatai írták le – tudjuk, ezek az ördöggel való alkukötés után járhattak a fejében. Egymás után mindenki olvassa fel a lapját!

17. Megbeszélés

- Hány éves lesz a katona, ha túléli ezt a hét évet?
- Miért vállalja ezt a megpróbáltatást?
- Látja-e a lelki üdve kárát annak, amit tesz?
- Mit hagy ki az életéből azzal, hogy így tölti ezt a hét évet? *(Erről írjunk listát!)*

18. SZOBOR visszaidézése

„Tegyük fel” újra a szobrot a katonáról, amit az óra elején közösen hoztunk létre, ami azt a pillanatot mutatja, mielőtt megjelenik az ördög!

19. KIS CSOPORTOS MUNKA

Újra kis csoportokban dolgozva hozzunk döntést arról, hogy az egyes csoportok szerint ebből a helyzetből (ld. a szobrot!) lehetne-e a katonának más története, azaz folytatódhatna-e máshogyan is az élete, mint-hogy alkut köt az ördöggel? Ha igen, hogyan? Ha így döntenek, készítsenek a katona jövőjéről jelenetet vagy állóképet, azaz folytassák, vagy fejezzék be a mesét!

Ha a csoport szerint nem folytatódhat máshogyan a katona története, akkor érdemes átgondolni azt, hogy miért nem, majd döntést hozni arról, hogy túléli-e a katona a hét évet, ha nem, mikor és hogyan adja fel, ha igen, akkor mi történik vele a hét év után? Készítsenek a katona jövőjéről jelenetet vagy állóképet, ezzel fejezzék be a mesét!

20. A csoportok beszámolója és az óra lezárása

